

Aktualnost klasične estetike

Ob Paetzoldovi rekonstrukciji estetike nemškega idealizma

Eстетika nemškega idealizma¹ Heinza Paetzolda se začne, tako kot večina knjig z »estetiko« v naslovu, z opisom šibkega in nič kaj imenitnega položaja estetike kot discipline. Za razliko od drugih del pa ne misli samo na znotraj-filozofske težave ali na težave pri konstituiranju tipa teorije, ki mora upoštevati določeno stopnjo posploševanja, pa se izogniti publicam in hkrati dajati orientacijske okvire za interpretativno prakso, temveč tudi na zakonitost in plahost estetike kot »praktične znanosti«, estetike kot bolj ali manj vsepovsod navzočega člana v procesu izobraževanja umetnikov. Pristop k umetniškemu produktu nadzira na eni strani t.i. znanosti o umetnostih, na drugi pa institucionalizirana kritika umetnosti; ne ene ne druge pa implicitno ali eksplicitno ne priznavajo posploševanja estetike.

V takšni delitvi dela se po Paetzoldovem mnenju izgublja tisto, kar je osnova estetike kot filozofske discipline: da umetnosti ne jemlje preprosto kot dejstvo ampak kot problem. Poenostavljeno povedano pomeni Paetzoldova knjiga o estetiki nemškega idealizma (ki jo seveda lahko beremo preprosto kot zelo izčrpno in

dobro monografijo) dokazovanje, da je mogoče obnoviti (in tudi vpeti v širši kontekst razumevanja teorije kot dejavnosti kritike) zvezo med zgodovino umetnosti, teorijo posebnih umetniških zvrsti, vzpostavljanjem kritičnih meril in filozofsko spekulacijo mogoče prav z rekonstrukcijo dogajanja od Baumgartna do Schopenhauerja. Takšno prepričanje seveda omogoča »metodični ključ«, ki ga je Paetzold izbral za interpretacijo klasične estetike, koncepcija estetske racionalnosti in logičnosti. To estetsko racionalnost definira kot zbirni pojem vsega racionalnega v dejanju estetskega doživljanja, v umetniškem delu in v recepciji umetnosti. Paetzold pravi, da to implicira stališče, da obstajata posebna resnica in umstvenost na avtonomnem področju »estetskega«, da je v množici estetskih pojavov na delu struktura, ki utemeljuje posebne estetske teorije. Poimenovanje te posebnosti in njenih pravil, t.j. povezan niz znotraj nemške idealistične filozofije, mora postati predmet proučevanja takrat, ko nam gre v estetiki zares, ko tako rekoč radikalno reflektiramo svoje početje.

Paetzold je torej prepričan, da je pisanje zgodovine tega področja hkrati edini način odpiranja problema umetnosti oziroma da Baumgartnovo poimenovanje estetike ni preprosta nominalistična naključnost, stranski izdelek Leibniz-Wolfovskve metafizike, ampak nekaj, kar je na

1. Heinz Paetzold, *Asthetik des deutschen Idealismus* (Zur Idee ästhetischer Rationalität bei Baumgarten, Kant, Schelling, Hegel und Schopenhauer), Franz Steiner Verlag, Wiesbaden 1983, 443 str.